
Književna poročila

---

tantovsko zdravega in prešernega, k srcu govorečega. Zato bo ta knjižica našla pot tudi k srcu našega preprostega človeka. Toplota in tišina te naše zemlje sta v nji, dražest in muzikalnost slovenske govornice ter neka za naše dni prerodka iskrenost in nepotvorjenost, kar dá slutiti, da tiči v Cirilu Jegliču lepa, razvoja zmožna, svojevrstna nadarjenost.

S temi «Obrazi» se je slovenskemu slovstvu na simpatičen način predstavilo novo založništvo: *Kmetijska tiskovna zadruga*, ki že drugo leto izdaja poljudno pisan in spretno urejevan mesečnik «Gruda». *Fran Albrecht*.

Marijan Mikac, Fenomen Majmun. Zenitistički roman. Roman je veseo jer niko nikoga nije ubio i niko nije umro. Predgovor napisao Branko Ve Poljanski. Crtež od Jos. Kleka. Izdanje Zenit. Beograd 1925. Str. 68.

Ex Oriente nux.
Quae vox vix flux lux,
Ast mox mugra et mufria nox.
Ex Haemonia nulla harmonia.

Glejte si Kleka! sem si dejal, ko sem na ovojni strani te rožnate knjižice zapazil razkoračeno postavo, ki ji iz glave poganja dvoje dolgih črnih pijavk, to je rok, polnih geometrijske navlake. In takoj sem se spomnil gorenje zenitovske kitice, ki naj jo iz latovščine ponašim: Od iztoka prihaja trd oreh; a ta glas naznanja iztežka medlo luč, pač pa v kratkem mrko in muro noč; z Balkana ni skladnost poslana.

Kdor bo čital ta roman, ki baje vsebuje 77 romanov (jaz nisem mogel najiti niti polovice romančička), naj si poprej prebere dodatek *Zenitistička nova umetnost*, str. 59 do 69, kjer bo zvedel, da «zenitizam je najozbiljnija potreba savremenog čoveka». Umetniki, od njih pa največ pesniki, napovedujejo novo dobo, kakor se izraža Majmun Mikac v delu «Efekt na Defektu»:

Duh ne ide za aeroplanom.
Duh se voza na aeroplanu.
Ili: duh gmiže pešice u sandalama.

Zenitistička dela so kralj kratka ter iskrena, neuvita in globoka. Ali vsakdo jih ne razume, kakor ne razume kdorsibodi znanstvenih spisov. Zategadelj «potrebno je vaspitanje, jer umetnost je svakako iznad nauke». Da sta vam mati in učiteljica v šoli tolmačili zenitistiško poezijo, pa bi lahko proniknili vanjo, razlaga Andra Jutronić v 34. številki lanskega «Zenita».

Težko se krči pot za nove vrednosti. Vendar mladi se hrabro in brezobzirno boré za svoj ideal. Stevan Živanović samozavestno proglašá:

Gori vazduh od naših dahova.

Slednji tvorec ima svobodo, da izbira način ali obliko, kako naj pove svojo resnico. Ta način ne sme biti plehek in vsakdanji. Zenitizem zametava estetiko iz umetnosti kot nepotrebno napoto. Zenitist, ki se kakor Ciceban ne laže, izraža življenje, kakršno je: djubrovnik, gnojišče! Težko pa, je li kdo med njimi dosegel Marinettijevo futuristično drznost (Mafarka). Ker je treba točno govoriti, reči bobu bob in popu pop, je v zenitizmu izključen vsak simbolizem. Glavne sestavine nove umetnosti so:

1. *Paradoksalnost*. Ni bilo treba čakati na Francoza Renéja Johanna, da bi bil hvalil paradoks, to sta storila že Lukian in Pitagora. Tudi Poljanski je vlomilec odprtih vrat, ako pravi: «Paradoks je gibivost duha i njegova plastika». Značilen je baje zanj tale primer:

Književna poročila

Žrno do zrna — palača,
Kamen do kamena — pogača,
Šamar (zaušnica) do šamara pobeđa.

2. *Simultano*st. Ta zahteva se najde že v raznih futurističnih proglaših in tik po svetovni vojni so pariške novine poročale, da se je tam pojavila slovsstvena struja z imenom simultaneizem. Vzemimo zgled iz Micićevih «Kol za spasavanje»:

Ruski čovek umire od glada.
Profesor siluje svojo učenico od radosti što je naučila logiku.
Novinska smrt Lenjina.
Čarl Čaplin jaše na magarcu.
Uvoz luksuzne robe zabranjen.

3. *Zasoci*acijo se vežejo dogodki, ki jih seveda pesnik prosto ustvarja ter odbira. Na primer:

Fatalna Fata
Morgana
Rockfellerova smrt
Stinnes skače u kotao vatrene olova
U Parizovom trbuhu raste praskavi čir.

(Poljanski: *Panika pod Suncem*.)

Zveza je zgolj glasovna s fate morgane na Morgana, potlej pa pride dnevna politika na pomoč. Enakih prikazni najdeš v Mikčevem *Fenomenu Majmunu*, kjer je beseda o Martovcih, ki sesajo kri smrkavih ljudi, in edino stik privede nezmislno stranpotico: «Marsijanci sišu krv balavih ljudi — zar? Bar — bar — Barbara (ovo je ime moje pokojne punice)» (str. 10). Ali str. 56: «Pljujem ja na vašu slavu. Na slavu i na slamu». Kakšna je zveza med krščanstvom in radiotelegrafijo? Iz iste knjige razvidite: «Popucali su Krstovi na tornjevima. Radiotelegrafske antene iščeznule su već odavno u šeširima lepih (i ružnih) gospodja!» Admiral zenitističke «vazdušne flote», kakor nazivlje Poljanski Marijana Mikca, vam takole razlaga: «Putem asocijacije ta veza postaje prirodna i razumljena. Krst na crkvi potseća na radiotelegrafske antene. Dalje, ova ista asocijacija može se proširiti i na oštre grudi jedne devojke (napetost antene — napetost devojačkih grudi!)» Koliko ljudi bi brez kažipota prišlo na te stike? V vsej Jugoslaviji morda edino Mikčev majmun in še kak njegov majmunčić kot Avakumović, avtorja samega pa bi psihiater poslal na Studenec, kajti pisanje blaznikov v birminghamski norišnici je mnogo bolj logično. Pa pravijo, da pomeni zenit (arabski *senit*) *ravno pot!* Ako sam krenem po tej opasni brvici, ne bom nikogar žalil, če označim ta dadaizem takole: kokerstvo, pozerstvo, pos.....!

Kaj pa je prav za prav vsebina drobcenega romana, ki je bil započet na potu Barcelona—Gibraltar—Alžir leta 1922. in donošen v Beogradu leta 1923.?

Nastopa opica, dete ugrabljene angleške gospice, ki s svojim pogledom sugerira ljudi. Nastajajo razprave in preiskave, kdo je ta «čudo»živina» in odkod ima svojo moč. Po raznoterih domnevah dozna pisec od te čudovite opice pravo resnico. Dogodba je zgolj ogrodje, na katero pisatelj obeša svoje paradokse o vsem možnem. Ali pa so domisljice vselej izvirne? «U tome je razlika izmedju mene i drugih: Kad mislim, vršci mojih cipela nalaze se u visini glave» (9). To me je domislilo Bussejeve kitice, čitane pred več ko petnajstimi leti:

Književna poročila

Brotlos ist des Dichters Leben
Und an Schmerzen reich und Qualen,
Doch, wo eure Häupter, schweben
Unsre Sohlen und Sandalen.

Ker je pričujoče «sveto pismo smeha» iz leta 2222., ne smem očitati avtorju, da ne koraka z današnjo vedo: «Moč hipnotisanja imajo samo čovek i zmija — a možda i još kakva nepoznata rasa ili rođ» (19). O kači pravijo sodobni naravoslovci, da ne hipnotizira, češ, žrtev (ptica n. pr.) ne beži, ker se zmija neslišno in nedoznavno približuje. Rečena vraža se je tem laže udomačila, ker te živali ne zapro oči, niti če so mrtve, razen slepca, ki ima prav odtod svoj naziv.

Ali naj povsem obsodim Marijana Mikca? Nikakor ne. Kadar se otrše vnanjih, pretiranih znakov izvirnosti, se utegne z njim zgoditi kakor z neštetimi prekucuhi: skrajni simbolist Régnier najde pravo mero in postane član Francoske akademije; dadaist Picabia se umiri in pride na oder, tovariša Soupault in Cocteau se malce uneseta ter uspeta v romanu. Enaka bo brez dvoma z letošnjimi pariškimi «surréalisti», ki v svečanem in silovitem manifestu grozē zapadnemu svetu, da hočejo odstraniti vse zapreke, pa bilo z resničnimi kladivi. Hočejo premlatiti, premladiti društvo, prav kakor ga hoče zenitizem s svojo barbarogenijo in zenitozofijo...

Glas zenitističких sfera trese sada sferama zemlje (30). Greh je biti smešan (26).
A. D.

Oton Zupancic, «Duma». Saggio di poesia e letteratura jugoslava-slovena. Versione di Italo Maffei e Fany Sinkovec-Mayer. Modena. Tipografia Immacolata Concezione. 1924. Str. 66. Prezzo 8 L.

Krilatica «Slovan gre na dan» je dobila novo vsebino po krvavem vesoljnem potopu, iz katerega so vzniknile nove slovanske države, oziroma prejšnje razširile svoje meje. Med Romani, Germani in Anglosaksoni se javlja zanimanje za «slavjanovēdēnie» v osnavljanju novih vseučiliških stolic in v krepkejšem delovanju starih znanstvenih zavodov. Nemčija ima svoj Osteuropa-Institut, London svoj School of Slavonic Studies, v Parizu je znani Institut d'Études Slaves, Amerika se giblje po svoje.

Italija je ustanovila stolice za južnoslovansko slovstvo v Padovi, Milanu in Neaplu. Posredovalci so največ doma iz krajev, kjer se meša slovanski živelj z italijanskim: prof. Giacomo Marcocchia, A. Cronia, U. Urbanaz-Urbani, Giov. Maver, avtor študije o Ivu Vojnoviću, sodelujejo n. pr. pri rimskem obzorniku L'Europa Orientale, O. Randi, pisec knjige La Jugoslavia, predava o nas v zavodu Istituto per l'Europa Orientale. «La Rivista Dalmatica» v Zadru in «Delta» na Reki nam sicer nista preprijazni, vendar seznanjata Italijo z našim leposlovjem. V ljubljanskih novinah si že ponovno čital, da tržaški «Piccolo della Sera» redno priobča članke o naših književnikih in prevode. Posebno zanimanje so na polotoku zbudile baje Kasandričeve prestave «Canti popolari serbi e croati». V Parizu mi je prišla v roke «Poesia ed Arte» III, giugno 1921, Numero 6, kjer je Bruno Neri objavil Poemetti serbi di Jovan Ducic, ne vem pa, je li ta smotra stalno odprta sličnim prispevkom.

Glede Slovenije same je treba reči, da njeni slovstveni odnošaji z Italijo niso bili doslej kdove kako živahni. Vendar omenim, da je leta 1607. v laškem Vidmu izdal Fra Gregorio Alasia da Sommaripa drobno slovensko knjižico «Vocabolario Italiano e Schiavo», da je bil pisatelj redovnik Janez Krstnik od Sv. Križa po očetu iz beneške rodbine pl. Leonelli; na drugi strani pa to, da je bil prvi